

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІАГНОСТИКИ КРИЗОВОГО СТАНУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

© Горохова О.І., 2011

Економічні перетворення, що здійснюються в Україні, суттєво вплинули на ринок промислової продукції, а також на структуру підприємств машинобудування. Динамічний розвиток вітчизняного промислового ринку, який обумовлюється розширенням асортименту імпоротної промислової продукції і послуг, приводить до загострення конкурентної боротьби серед українських виробників. В результаті цих змін відбувається зростання вимог до якості виробленої промислової продукції і послуг, що пропонуються вітчизняними виробниками.

Розробка системи діагностики стану підприємств в сучасних умовах ринкової економіки набуває надзвичайно важливого значення, адже підприємства є повністю самостійними господарюючими суб'єктами та, водночас вони не існують ізольовано, а в процесі своєї діяльності взаємодіють з іншими суб'єктами економічних відносин - власниками, робітниками, банком, кредитором, постачальниками - і несуть повну відповідальність за результати своєї виробничо-господарської діяльності перед ними. Пріоритетним, на сьогодні, напрямком діагностики є аналіз фінансового стану підприємства, зумовлено тим, що посилюється значення проблеми банкрутства вітчизняних підприємств в умовах кризової економіки.

Діагностика підприємства розглядається як процес розпізнавання і виявлення на основі визначених ознак (ключових оціночних показників, вивчення окремих результатів, неповної інформації) проблем у функціонуванні об'єкта дослідження з метою оцінки наявних тенденцій і виявлення можливих перспектив його розвитку та аналіз варіантів найкращого вирішення виявлених проблем.

Метою діагностики є надання необхідних знань для прийняття рішення суб'єкту управління про використання різноманітного методологічного апарату та інструментарію для визначення стану об'єкта управління у невизначеному середовищі функціонування та розробку комплексу заходів, спрямованих на поліпшення цього стану. Предметом діагностики є кількісна характеристика та якісна ідентифікація стану об'єкту управління. Об'єктом діагностики виступає об'єкт управління (підприємство, галузь, регіон, країна тощо) як цілісна високоорганізована система з усіма її функціональними підсистемами (елементами системи).

Обґрунтування діагностики функціонування підприємства як системи дозволяють визначити основні завдання діагностики діяльності підприємства:

1) оцінка особливостей функціонування суб'єктів господарювання у невизначеному зовнішньому середовищі, виявлення ключових факторів впливу, виділення проблемних сфер і «вузьких місць»;

2) обґрунтування передумов і факторів, що становлять істотний вплив на внутрішній економічний механізм функціонування суб'єктів господарювання;

3) узагальнення та систематизація знань в галузі оволодіння навичками здійснення діагностики за різними напрямками діяльності підприємства для забезпечення ефективного управління;

4) підготовка і обґрунтування конкретних практичних заходів для підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання у конкурентних умовах через покращення (відновлення) стану функціонування, направлено на стабільний розвиток.

Наявність різноманітних методик діагностики кризових явищ підприємства обумовлює доцільність їх системної класифікації, яка надасть можливість об'єднати різноманітні методичні підходи в окремі групи, визначити спільні проблеми та недоліки, що притаманні окремим

розробкам [1].

Найбільш суттєвим при використанні різноманітних методичних прийомів формування узагальнюючого висновку є вагомість окремих показників оцінки. За способом обробки інформації методичні розробки з питань діагностики кризового стану підприємства поділяються на ручні (неавтоматизовані) та автоматизовані. Останні передбачають виконання усіх необхідних розрахунків та отримання діагностичного висновку на базі застосування ППП. Застосування автоматизованих діагностичних систем значно спрощує та прискорює процедуру діагностики, дає можливість використовувати сучасний математичний апарат для обробки інформації, накопичувати інформацію в базах знань та використовувати її для подальших досліджень.

Діагностика кризового стану підприємства на базі використання фінансових коефіцієнтів передбачає: формування системи оціночних показників; розрахунок їх величини, проведення горизонтального, порівняльного та еталонного аналізу. Простим для застосування та поширеним прийомом діагностики є побудова балансових (агрегатних) моделей оцінки фінансового стану. Під агрегатами слід розуміти абсолютні показники оцінки, які розраховуються за спеціальними методиками на базі показників звітності та управлінського обліку підприємств.

Ідентифікація кризового стану підприємства передбачає порівняння між собою певних агрегатів та формулювання діагностичного висновку за визначеними правилами оцінки (залежно від результатів порівняння).

Широке визнання для проведення діагностики набули також матричні моделі ідентифікації стану підприємства, розроблені у працях французьких дослідників Ж. Франсона та І. Романа [3]. Матричні моделі діагностики кризового стану та виявлення загрози банкрутства передбачають побудову діагностичної матриці, кожен квадрат якої характеризується певним співвідношенням показників господарсько-фінансової діяльності підприємства або розрахованих оціночних агрегатів ідентифікується як певний стан підприємства.

У процесі діагностики стан підприємства та наявність загрози банкрутства визначається залежно від поточного місцезнаходження підприємства в межах матриці та ретроспективного аналізу зміни місцезнаходження (аналіз шляху).

При дослідженні підприємств машинобудівної галузі метою діагностики є визначення кризового стану та розробка комплексу заходів, спрямованих на вихід з цього стану. Отже, в економічній теорії та практиці існує значна кількість методичних підходів до здійснення фінансової діагностики господарюючих суб'єктів, що є важливою складовою системи запобігання кризовим явищам на підприємстві. При цьому існує необхідність моніторингу не лише внутрішніх умов діяльності, а й зовнішнього середовища суб'єкта господарювання. Тому доцільно застосовувати різноманітні підходи та методики, що найбільш адекватно відображають реальний стан підприємства, його сильні та слабкі сторони. Поряд з цим, різноманітність методичних підходів до фінансової діагностики кожного окремо взятого підприємства, зумовлює необхідність розробки єдиної методології. При діагностиці фінансового стану підприємства недостатньо розрахувати лише стандартні показники, тому що отриманий результат не віддзеркалюватиме впливу низки чинників, які можуть занижити або завищити рівень цих показників.

1. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: навч. пос. [Текст] / Т. Д. Костенко, Є. О. Підгора, В. С. Рижиков [та ін.] – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 398 с.